

The Abraham Arbesfeld
Kollel Yom Rishon

Sunday Morning Learning Program for Men

WWW.KOLLELYOMRISHON.ORG

*Mashiv HaRuach
U'Morid HaGeshem
Establishing a Pattern*

Rabbi Michael Taubes
ה' חשוון תשע"ז • November 9, 2016

1. בראשית פרשת נח פרק ז

(יב) וַיְהִי הַגֶּשֶׁם עַל־הָאָרֶץ אַרְבָּעִים יוֹם וְאַרְבָּעִים לַיְלָה:

2. רש"י בראשית פרשת נח פרק ז

(יב) ויהי הגשם על הארץ - ולהלן הוא אומר (פסוק יז) ויהי המבול, אלא כשהורידן, הורידן ברחמים שאם יחזרו יהיו גשמי ברכה, וכשלא חזרו היו למבול:

3. ויקרא פרשת בחקותי פרק כו

(ג) אִם־בְּחֻקֹּתַי תֵּלְכוּ וְאֶת־מִצְוֹתַי תִּשְׁמְרוּ וְעִשִּׂיתֶם אֹתָם:
(ד) וְנָתַתִּי גִשְׁמֵיכֶם בְּעֵתָם וְנִתְּנָה הָאָרֶץ יְבוּלָה וְעַץ הַשָּׁדֶה יִתֵּן פְּרִיֹו:

4. דברים פרשת עקב פרק יא

(יג) וְהָיָה אִם־שָׁמַעַתְּ תִשְׁמְעוּ אֶל־מִצְוֹתַי אֲשֶׁר אֶנְכִי מְצַוֶּה אֶתְכֶם הַיּוֹם לֹא־הִבֵּה אֶת־יְקֻנְךָ אֶל־הֵיכָל וּלְעַבְדוֹ בְּכָל־לְבַבְכֶם וּבְכָל־נַפְשְׁכֶם:
(יד) וְנָתַתִּי מִטֶּר־אֲרָצְכֶם בְּעֵתוֹ יוֹרֵה וּמִלְקוֹשׁ וְאֶסְפֹּת דְגָנָה וְתִירְשָׁה וְיִצְהָרָה:

5. רש"י דברים פרשת עקב פרק יא

(יד) ונתתי מטר ארצכם - עשיתם מה שעליכם, אף אני אעשה מה שעלי:

6. תלמוד בבלי מסכת ברכות דף לג עמוד א

משנה. מזכירין גבורות גשמים בתחיית המתים ושאלה בברכת השנים, והבדלה בחונן הדעת; רבי עקיבא אומר: אומרה ברכה רביעית בפני עצמה; רבי אליעזר אומר: בהודאה.

7. רש"י מסכת ברכות דף לג עמוד א

מזכירין גבורות גשמים - משיב הרוח, שאינו לשון בקשה אלא לשון הזכרה ושבח. ושואלין - ותן טל ומטר, לשון בקשה. והבדלה בחונן הדעת - במוצאי שבת אתה חוננתנו.

8. תלמוד בבלי מסכת תענית דף ב עמוד א

/משנה/. מאימתי מזכירין גבורות גשמים? רבי אליעזר אומר: מיום טוב הראשון של חג. רבי יהושע אומר: מיום טוב האחרון של חג. אמר לו רבי יהושע: הואיל ואין הגשמים אלא סימן קללה בחג, למה הוא מזכיר? - אמר לו רבי אליעזר: אף אני לא אמרתי לשאול, אלא להזכיר משיב הרוח ומוריד הגשם בעונתו. - אמר לו: אם כן לעולם יהא מזכיר!

9. רש"י מסכת תענית דף ב עמוד א

מאימתי מזכירין גבורות גשמים - שאומר משיב הרוח ומוריד הגשם, ובגמרא מפרש טעמא אמאי קרי ליה גבורות גשמים - מפני שיורדין בגבורה, שנאמר עושה גדולות וגו'. סימן קללה בחג הן - כדאמרין במסכת סוכה בפרק הישן (כח, ב): מאימתי מותר לפנות - משתסרח המקפה, משל לעבד שבא למזוג כוס לרבו ושפך לו קיתון על פניו, ואמר לו אי אפשי בשמושך, כלומר: כשהגשמים יורדין לסוכה הכל יוצאין, ונראה שאין הקדוש ברוך הוא חפץ שנשתמש לפניו, ואמאי מתחילין להזכיר גבורות גשמים בחג, ונראה שהוא מתפלל שיבא מטר בחג? לא אמרתי לשאול - שיתפלל על הגשמים בחג, כגון ותן טל ומטר. אלא להזכיר - שמתחיל להזכיר בחג גבורות של מקום שמוריד גשמים. בעונתו - כלומר: בזמנו. אם כן - ואמאי פוסק בפסח מלהזכיר?

10. תוספות מסכת תענית דף ב עמוד א

אם כן - אם אתה אומר מזכירין אע"פ שאין שואלין הואיל ומשמע בעונתו אף בקיץ יזכירו ומה אתה נותן סימן מי"ט הראשון ור' אליעזר אומר בברייתא בגמרא כל הקיץ אם בא להזכיר מזכיר דלעולם בעונתו משמע מיהו עד השתא לא רמי עליה חובה אבל בי"ט ראשון חובה לרצות לפני שאלה שכל הבא לבקש מקדים ומרצה ואסימן קללה לא קפדינן ורבי יהושע קפיד.

11. הידושי הרישב"א מסכת תענית דף ג עמוד א

גמ'. תנא בטל וברוחות לא חייבו חכמים להזכיר ואם בא להזכיר מזכיר. עיקר הפירוש לא חייבו חכמים להזכיר טל ורוחות בשום זמן, ואפילו בזמן שרגילין להזכיר כגון טל בימות החמה ורוחות בימות הגשמים, ואם בא להזכיר אפי' בזמן שאין רגילין בו, כגון טל בימות הגשמים ורוחות בימות החמה מזכיר.

12. תלמוד בבלי מסכת ברכות דף כט עמוד א - עמוד ב

גופא, אמר רבי תנחום אמר רב אסי: טעה ולא הזכיר גבורות גשמים בתחיית המתים - מחזירין אותו, שאלה בברכת השנים - אין מחזירין אותו, מפני שיכול לאומרה בשומע תפלה, והבדלה בחונן הדעת - אין מחזירין אותו מפני שיכול לאומרה על הכוס. מיתבי: טעה ולא הזכיר גבורות גשמים בתחיית המתים - מחזירין אותו, שאלה בברכת השנים - מחזירין אותו, והבדלה בחונן הדעת - אין מחזירין אותו, מפני שיכול לאומרה על הכוס! לא קשיא: הא ביחיד, הא בצבור. בצבור מאי טעמא לא - משום דשמעה משליח צבור, אי הכי, האי מפני שיכול לאומרה בשומע תפלה - מפני ששומע משליח צבור מיבעי ליה! אלא, אידי ואידי ביחיד, ולא קשיא: הא - דאדכר קודם שומע תפלה, הא - דאדכר בתר שומע תפלה.

13. רש"י מסכת ברכות דף כט עמוד א

גבורות גשמים - הזכרה בעלמא היא, לפיכך מחזירין אותו, שאינה תפלה שיכול לאומרה בשומע תפלה. ביחיד - מחזירין אותו. בצבור - יחיד המתפלל עם הצבור. דאדכר קודם שומע תפלה - אין מחזירין אותו, שיכול לאומרה בשומע תפלה.

14. תוספות מסכת ברכות דף כט עמוד ב

הא דאדכר (אחר) [בתר] שומע תפלה - ... מיהו הירושלמי פליג אגמרא דידן בגבורות גשמים דהכא קתני לא הזכיר גבורות גשמים מחזירין אותו ולא קאמר לאומרו בשומע תפלה ובירושל' קאמר אם לא שאל בברכת השנים אומרה בשומע תפלה ודכוותה אם לא הזכיר גבורות גשמים בתחיית המתים מזכיר בשומע תפלה ומה אם שאלה שהיא מדוחק אומרה בשומע תפלה הזכרה שהיא מריוח לא כ"ש אלמא דבהדיא איתא התם דחוזר בגבורות גשמים לשומע תפלה ואפשר להיות שהגמרא שלנו לא חשש לפרשו משום הקל וחומר כדאיתא בירושלמי והא דקתני לא הזכיר גבורות גשמים מחזירין אותו איירי שלא הזכיר כלל בשומע תפלה והא ליתא דהא במסקנא מוקי האי מימרא בנזכר קודם שומע תפלה משום פירכא דשאלה.

15. תלמוד בבלי מסכת תענית דף ג עמוד ב

אמר רבי חנינא: הלכך: בימות החמה, אמר משיב הרוח - אין מחזירין אותו, אמר מוריד הגשם - מחזירין אותו. בימות הגשמים, לא אמר משיב הרוח - אין מחזירין אותו, לא אמר מוריד הגשם - מחזירין אותו.

16. רש"י מסכת תענית דף ג עמוד ב

בימות החמה - מניסן עד החג. משיב הרוח אין מחזירין אותו - דבלאו הכי לא מיעצר. מוריד הגשם מחזירין אותו - דמיעצר, וכיון דבעא אמיתרא - לא התפלל תפלתו כהוגן, וחוזר לראש הברכה, ואומרה בלא מוריד הגשם, לפי שהגשמים בקיץ סימן קללה הן, מפני הקציר.

17. רמב"ם הלכות תפילה ונשיאת כפים פרק ב

הלכה טו

כל ימות הגשמים אומר בברכה שניה מוריד הגשם ח ובימות החמה מוריד הטל, מאימתי אומר מוריד הגשם מתפלת המוספין של יו"ט האחרון של חג עד תפלת שחרית של יום טוב הראשון של פסח, ומתפלת המוספין של יום טוב הראשון של פסח אומר מוריד הטל.

18. רמב"ם הלכות תפילה ונשיאת כפים פרק י

הלכה ח

מי שטעה בימות הגשמים ולא אמר מוריד הגשם ולא מוריד הטל חוזר לראש ואם הזכיר הטל אינו חוזר, ואם טעה בימות החמה ואמר מוריד הגשם חוזר לראש, ואם לא הזכיר טל אין מחזירין אותו שאין הטל נעצר ואין צריך בקשה. הלכה ט
מי ששכח שאלה בברכת השנים אם נזכר קודם שומע תפלה שואל את הגשמים בשומע תפלה, ואם אחר שבירך שומע תפלה חוזר לברכת השנים, ואם לא נזכר עד שהשלים כל תפלתו חוזר לראש ומתפלל שנייה.

19. שולחן ערוך אורח חיים הלכות תפילה סימן קיד

סעיף א

מתחילין לומר בברכה שניה: משיב הרוח ומוריד הגשם, בתפלת מוסף של יו"ט האחרון של חג, ואין פוסקין עד תפלת מוסף של יו"ט הראשון של פסח.

סעיף ה

בימות הגשמים, אם לא אמר מוריד הגשם, מחזירין אותו; והני מילי שלא הזכיר טל, אבל אם הזכיר טל, אין מחזירין אותו.

סעיף ו

במה דברים אמורים שמחזירין אותו כשלא אמר בימות הגשמים מוריד הגשם, היינו כשסיים כל הברכה והתחיל ברכה שאחריה, ואז חוזר לראש התפלה; אבל אם נזכר קודם שסיים הברכה, יאמר במקום שנזכר; ואפילו אם סיים הברכה, ונזכר קודם שהתחיל אתה קדוש, א"צ לחזור, אלא אומר: משיב הרוח ומוריד הגשם, בלא חתימה. הגה: שלשה ברכות הראשונות חשובות כאחת, ובכל מקום שטעה בהם, חוזר לראש, בין שהוא יחיד בין שהוא ציבור (טור).

20. משנה ברורה סימן קיד

(כו) הגשם – אפילו אם אמר משיב הרוח:

(כז) הזכיר טל - ר"ל אפ"ל אם אמר רק מוריד הטל לבד וטעמו דאע"ג דלא נעצר מ"מ שבח הוא להקב"ה בהזכרתו משא"כ בשאלה דצריך לשאול על דבר הנעצר לא מהני אם לא שאל מטר אף ששאל טל וכדלקמן בסימן קי"ז ס"ד:
(כח) והתחיל - אפ"ל תיבת אתה לבד וה"ה אם התחיל לומר נקדש:

(כט) במקום שנזכר - כי לא קבעו חכמים מקום בתוך הברכה אלא אמרו סתם מזכירין גבורות גשמים בתחיית המתים רק שנהגו לומר לפני מכלכל שהוא פרנסה וגשמים ג"כ פרנסה הלכך באיזה מקום שיזכור סגי. ופשוט דאם נזכר לאחר שאמר ונאמן אתה להחיות מתים דצריך לחזור ולומר ונאמן אתה להחיות מתים דבעינן מעין חתימה סמוך לחתימה:
(ל) ואפילו אם סיים - וכן אם נזכר לאחר שאמר השמיסיים מחיה המתים ויאמר תיכף משיב הרוח ומוה"ג:

21. תלמוד ירושלמי (וילנא) מסכת תענית פרק א

הלכה א

תני נתפלל ואינו יודע מה הזכיר. א"ר יוחנן כל ל' יום חזקה מה שהוא למוד הזכיר מיכן והילך מה שצורך יזכיר.

22. קרבן העדה מסכת תענית פרק א

הלכה א

נתפלל ואינו יודע מה הזכיר. כגון בימות החמה ואינו יודע אם הזכיר גשם או איפכא:
מה שהוא למוד הזכיר. ומסתמא הזכיר גשם ולא טל כמו שהוא למוד בימות הגשמים ומחזירין אותו:

23. פני משה מסכת תענית פרק א

הלכה א

תני. בברייתא:

נתפלל. בימות החמה או בימות הגשמים:

ואינו יודע מה הזכיר. אם הזכיר גשם או לא:

כל שלשים יום. הראשונים חזקה מה שהוא למוד ורגיל הזכיר וא"כ בימות החמה צריך הוא לחזור ולא יזכיר גשם וכן בימות הגשמים שאין מזכירין טל בימות החמה א"כ חזקה שלא הזכיר כלל לא טל ולא גשם וצריך לחזור ולהזכיר גשם:

מכאן ואילך. לאחר שלשים יום חזקה מה שצורך לפי הזמן הוא הזכיר וא"צ לחזור:

24. תוספות מסכת תענית דף ג עמוד ב

בימות החמה אמר משיב הרוח אין מחזירין אותו מוריד הגשם מחזירין אותו - אבל אם דילג שלא אמר לא גשם ולא טל אין מחזירין ובימות הגשמים לא אמר משיב הרוח אין מחזירין אותו לא אמר מוריד הגשם מחזירין אותו אכן אם אמר מוריד הטל בימות הגשמים אין מחזירין ואם ספק אם הזכיר אם לאו אם אינו זכור שלא אמר שום דבר בימות הגשמים כל ל' יום חזקה מה שהוא למוד הוא אומר ומחזירין מספק כל ל' יום...

25. שולחן ערוך אורח חיים הלכות תפלה סימן קיד

סעיף ח

בימות החמה, אם נסתפק אם הזכיר מוריד הגשם אם לא, עד ל' יום בחזקת שהזכיר הגשם, וצריך לחזור. הגה: וה"ה לדין דאין מזכירין טל בימות החמה, אם נסתפק לו אם אמר מוריד הגשם בימות הגשמים, כל ל' יום, חזור, דודאי אמר כמו שרגיל והרי לא הזכיר לא טל ולא גשם; לאחר ל' יום אינו חוזר (ד"ע).

26. משנה ברורה סימן קיד

(לה) בימות החמה וכו' - משום דרגיל מימי החורף לומר משיב הרוח ומוריד הגשם ע"כ נסתפק לו אולי אמר עכשיו ג"כ הכי ולא אמר מוריד הטל כשאר בני אדם אבל להיפך לא מצי המחבר למנקט דהיינו שנסתפק לו בימות הגשמים אם הזכיר גשם דהמחבר איירי למנהג ספרד שנוהגין לומר בימות החמה מוריד הטל ויצא בזה אפילו בימות הגשמים וכו"ל בסעיף ה' וע"ז כתב רמ"א ולדין דאין מזכירין טל בימות החמה ממילא יש להסתפק נמי בימות הגשמים: (לו) עד וכו' - דעד זמן זה חזקה שאמר כמו שרגיל עד עתה אבל מכאן ואילך כבר הורגל לשונו לומר כהלכה:

27. ספר תשב"ץ קטן סימן רכה

וספק אם אמר משיב הרוח ומוריד הגשם אמרינן בתוך ל' יום חוזר לראש דודאי לא אמרו הואיל שאינו רגיל בו. אבל לאחר ל' יום אינו חוזר לראש שכבר רגיל בו ולא שכה לאמרו. אבל הר"ם ז"ל היה רגיל לאמרו בשמיני עצרת צ' פעמים אתה גבור לעולם משיב הרוח ומוריד הגשם כנגד ל' יום שהיה צריך לאמרו בכל ג' פעמים. ועכשיו אם הוא מסופק אם אמר משיב הרוח אינו חוזר לראש לפי שבודאי אמרו. ומביא ראיה מבבא קמא פרק כיצד הרגל (דף כד) רחוק נגיחותיו חייב קרב נגיחותיו לא כל שכן. אף כאן אם אמרו ל' יום ג' פעמים בכל יום ואחר ל' יום אם הוא מסופק אם אמרו או לאו אינו חוזר לראש לפי שבודאי אמרו וכבר רגיל בו הואיל ואמרו צ' פעמים. לא כ"ש אם אמרו צ' פעמים בשעה אחת כמו שעולה לשלשים יום שהוא רגיל בו. ואם הוא מסופק אינו חוזר לראש ולא לתחלת הברכה. והוא הדין לותן טל ומטר שצריך לומר צ' פעמים. ואם ספק אם אמר אם לאו אינו חוזר לראש ולא לתחלת הברכה [ומיהו לא חזינן לרבנן קשישי מארץ צרפת דעבדי הכי דאין הנדון דומה לראיה דדוקא גבי שור המועד דהוי טעמא משום דאתחזק ליגח והלכך אם הוחזק בשלש פעמים רחוקות כ"ש בקרובות. אבל משיב הרוח שאינו רגיל בו והדבר תלוי בהרגל לשונו כשהורגל לשונו על סדר תפלתו כשמתחיל התפלה כסדר הברכות מגן אברהם אתה גבור אבל כשמרגיל לומר אתה גבור לבד בלא ברכה ראשונה דמגן אברהם משום הכי לא הוי חזקה כשאומר אותו כסדר. ע"כ]:

28. טור אורח חיים הלכות תפלה סימן קיד

... והר"ם מרוטנבורק היה רגיל לומר בשמיני עצרת ברכת אתה גבור תשעים פעמים עד משיב הרוח ומוריד הגשם כנגד ל' יום שאומר אותו ג' פעמים בכל יום ועכשיו אם היה מסופק א"צ לחזור וראיתו מפרק כיצד הרגל (כד א) דאמר גבי שור המועד ריחוק נגיחותיו חייב קירב נגיחותיו לא כ"ש ה"נ כיון דאחר ל' יום אם הוא מסופק א"צ לחזור כ"ש צ'

פעמים ביום אחד וה"ר פרץ ז"ל כתב לא חזינא לרבנן קשישי דצרפת דעבדי הכי שאין הנדון דומה לראיה דהתם טעמא משום שהוחזק ליגח ואם הוחזק ג' רחוקות כ"ש בג' קרובות אבל גשם שנתקן בתפלה והדבר תלוי בהרגל לשונו לא אמרינן הכי. וא"א הרא"ש ז"ל היה נוטה לסברת הר"ם:

29. דרכי משה הקצר אורח חיים סימן קיד

(ב) ויש להקשות מהיכן למד מהר"ם דצ' פעמים יועיל כמו ל' יום שאמר בירושלמי דהרי בל' יום איכא יותר מצ' תפילות דבשבתות שיש ביניהם מתפללים מוספים ואם נאמר דבירושלמי לאו דוקא לענין הזכרה קאי אלא קאי לענין שאלה אם כן ל' יום אינן עולין צ' פעמים דהא בשבתות אינן מתפללין רק שבע ואפשר ליישב ולומר דבירושלמי קאי אשתיהן ולכן למד מהר"ם ז"ל דל' יום לאו דוקא קאמר דאם כן בהזכרה הוי יותר מצ' ובשאלה הוי פחות מצ' ולכן סובר מהר"ם דנקט ל' יום להורות על מנין התפילות שמתפללים בל' יום שאין בהם מוסף דהיינו צ' תפילות בשתיהן וכנ"ל:

30. שמות פרשת משפטים פרק כא

(לה) וכי יגף שור איש את שור רעהו וְמָכְרוּ אֶת הַשּׁוֹר הַחַי וְחָצְוּ אֶת כֶּסֶפוֹ וְגַם אֶת הַמֶּת יִחָצוּן:
(לו) או נודע כי שור נגח הוא מתמול שלשם ולא ישמרנו בעליו שלם שור תחת השור והמת יהיה לו:

31. רש"י שמות פרשת משפטים פרק כא

(לה) וכי יגף - ידחוף, בין בקרניו, בין בגופו, בין ברגליו, בין שנשכו בשניו, כולן בכלל נגיפה הם, שאין נגיפה אלא לשון מכה:

שור איש - שור של איש:

ומכרו את השור וגו' - בשוים הכתוב מדבר, שור שוה מאתיים שהמית שור שוה מאתיים, בין שהנבלה שוה הרבה, בין שהיא שוה מעט, כשנוטל זה חצי וחצי המת, וזה חצי וחצי המת, נמצא כל אחד מפסיד חצי נזק [שהזיקה המיתה, למדנו שהתם משלם חצי נזק, שמן השוין אתה למד לשאינן שוין] כי דין התם לשלם חצי נזק לא פחות ולא יותר ...

(לו) או נודע - או לא היה תם, אלא נודע כי שור נגח הוא היום, ומתמול שלשום, הרי שלש נגיחות: שלם ישלם שור - נזק שלם:

והמת יהיה לו - לניזק, ועליו ישלם המזיק, עד שישתלם ניזק כל נזקו:

32. תלמוד בבלי מסכת בבא קמא דף כג עמוד ב

מתני'. איזהו תם ואיזו מועד? מועד - כל שהעידו בו שלשה ימים, ותם - משיחזור בו שלשה ימים, דברי ר' יהודה; רבי מאיר אומר: מועד - שהעידו בו שלשה פעמים, ותם - כל שיהו התינוקות ממשמשין בו ואינו נוגח.

33. רש"י מסכת בבא קמא דף כג עמוד ב

משיחזור בו שלשה ימים - שרואה שוורים ואינו נוגח חוזר לתמותו.
שלשה פעמים - ואפילו ביום אחד.

34. תלמוד בבלי מסכת בבא קמא דף כג עמוד א - כד עמוד א

גמ'. מאי טעמא דר' יהודה? אמר אביי: אתמול - חד, מתמול - תרי, שלשום - תלתא, ולא ישמרנו בעליו - אתאן לנגיחה רביעית; רבא אמר: תמול מתמול - חד, שלשום - תרי, ולא ישמרנו האינדא - חייב. ור"מ מ"ט? דתניא, א"ר מאיר: ריחק נגיחותיו חייב, קירב נגיחותיו לא כל שכן

35. רש"י מסכת בבא קמא דף כג עמוד ב

אתאן לנגיחה רביעית - שאם לא שמרו ונגח נגיחה רביעית משלם מעלייה נ"ש אבל אשלישית פלגא נזקא הוא דמשלם. ולא ישמרנו האינדא - בנגיחה שלישיית חייב עליה נזק שלם.

36. רש"י מסכת בבא קמא דף כד עמוד א

ריחק נגיחותיו - ג' ימים.

חייב - כדכתיב תמול שלשום.

37. בית יוסף אורה חיים סימן קיד

ט והר"מ ז"ל (תשב"ץ קטן סי' רכה) היה רגיל לומר בשמיני עצרת ברכת אתה גבור תשעים פעמים וכו'. כן כתב סמ"ק (סי' יא הגהות אות יג) וכתב ה"ר דוד אבודרהם (עמ' קט) שטעמו של ה"ר פרץ משום דשאני גשם שהדבר תלוי בהרגל לשונו ואע"פ שהרגיל לשונו לומר מתחלת אתה גבור עד משיב הרוח לבדו בלא ברכה ראשונה דמגן לא הוי חזקת הרגל כשמתחיל להתפלל בסדר ברכת מגן ואח"כ אתה גבור ורבינו הגדול מהר"י אבוהב ז"ל כתב שטעמו של ה"ר פרץ משום דלא דמי דהתם שהוא לטבע רע שזה השור [הוא נגחן] הנה כשיעשה הנגיחה בקרוב מורה שהוטבע בו זה בקנין מה שאין כן אילו היה עושה אותו בהרחקה שיש לנו לומר בכל אחד מהם מקרה הוא אבל כאן הדבר תלוי בהרגל הלשון והלשון אינו מורגל כל כך כשיעשה דבר אחד בקירוב והרא"ש נוטה לסברת הר"מ ונראה כדבריו שהרי הרגל הלשון אינו אלא מצד הטבע המורגל באדם והרי הוא כמו שור נגח עכ"ל וכיון דכתב רבינו דהרא"ש היה נוטה לסברת הר"מ וגם בסמ"ק לא הביא אלא דברי הר"מ הכי נקטינן:

38. ב"ה אורה חיים סימן קיד

ומ"ש וה"ר פרץ כתב לא חזינא לרבנן קשישי וכו'. נראה לפע"ד דלא נעלם מעיני הר"מ מרוטנבורק דחייית ראייה זו בכמה דיחויים אלא עיקר טעמו דסברא אלימתא היא דכשהרגיל לשונו תשעים פעמים זו אחר זו דשוב לא יהא טועה לומר היפך הרגל לשונו אלא שהביא סמך לזה משור שנגח דאע"פ שאינה ראייה גמורה זכר לדבר מיהא איכא והכי נקטינן וכן פסק ב"י:

39. חידושי ר' שמעון שקופ בבא קמא סימן מ

א... והנה יש להסתפק בענין העדאת שור שמחזקין שנעשה איזה שינוי בטבעו ליגח, אם בא שינוי זה ע"י הרגל הנגיחות, או שע"י שנגח ג' פעמים אנו מכירים טיבו של שור שהוא נגחן, דבפחות מזה אנו תולים במקרה. והנה לכאורה דבר זה במחלוקת שנוי, בהא שהביא הטור או"ח סי' קי"ד לענין משיב הרוח, דלאחר ל' יום א"צ לחזור כשהוא מסופק אם אמר או לא. ונחלקו באם אמר צ' פעמים ביום אחד אם נימא שהוא מוחזק שלא שכת, והוכיח הר"מ מרוטנבורג ענין זה משור המועד דאמרינן בו ריחק נגיחותיו חייב קירב לא כ"ש. והר"פ דחה ראיתו, דבשור טעמא משום שהוחזק, ולא משום שהורגל, ולענין משיב הרוח תלוי בהרגל לשונו, יעו"ש. ובב"י הביא בשם מהרי"א שכ' בזה"ל: והרא"ש נוטה לסברת מהר"מ, ונראה כדבריו שהרי הרגל הלשון אינו אלא מצד הטבע המורגל באדם והרי הוא כמו שור נגח, עכ"ל. והנה מוכח דהר"מ סובר, דמועד הוא שהורגל ליגח, ונמצא דשינוי טבעו הוא מסיבת ההרגל. וע"כ דומה לענין הרגל לשון באדם. והר"פ סובר דמועד אין לנו אלא התגלות טבעו של השור, היינו, שבעצמות השור יש שאיפה לנגוח, רק כ"ז שלא ראינו שנוגח ג' פעמים היינו תולים במקרה.

40. שולחן ערוך אורה חיים הלכות תפלה סימן קיד

סעיף ט

אם ביום ראשון של פסח אומר ברכת אתה גבור עד מוריד הטל צ' פעמים, כנגד ל' יום שאומר אותו יב ג' פעמים בכל יום, משם ואילך אם אינו זוכר אם הזכיר גשם הרי הוא בחזקת שלא הזכיר גשם, ואינו צריך לחזור. הגה: וכן לדידן, אם אמר עד מכלכל חיים בלא משיב הרוח ומוריד הגשם שמזכירין בימות הגשמים, וכן אם אמר בשמע"צ צ' פעמים אתה גבור עד מוריד הגשם, אם נסתפק אח"כ אם הזכיר או לא, חזקה שהזכירו (ד"ע).

41. משנה ברורה סימן קיד

(לט) ברכת אתה גבור - ובספר שולחן שלמה כתב דיתחיל מן מחיה מתים אתה ולא מן אתה גבור שלא יאמר השם לבטלה ואם יבוא לשנות הזכרת השם נחוש שיבוא לשנות אח"כ מפני ההרגל גם בתפלה:
 (מ) עד מוריד הטל - ועד בכלל והיינו לבני ספרד שנוהגין להזכיר טל בימות החמה ולדידן עד מכלכל חיים ועד בכלל וכדלקמן בהג"ה וטעם כ"ז דבזה כבר הורגל לשונו לומר כהלכה ע"כ הוא הדין לענין שאלה אם אמר צ' פעמים ברכת השנים עד אחר תיבת ותן ברכה בימות החמה או עד אחר תיבת ותן טל ומטר בימות הגשמים די ולא יתחיל מתחלת ברך עלינו רק מואת כל מיני תבואתה וכו':
 (מא) צ' פעמים - ובתשובת חתם סופר חא"ח סימן כ' מורה ובא לכתחלה לאומרו מאה פעמים ואחד אמנם בדיעבד מי שאמר רק תשעים פעמים אין בידו לפסוק שיחזור ויתפלל נגד פסק השו"ע:

(מב) הרי הוא וכו' - דאם הורגל בלשונו כשאומר במפוזרין ק"ו ברצופין וכתב בשע"ת שאם הרגיל עצמו מ"ה פעמים שהם כנגד ט"ו יום משעברו אח"כ ט"ו ימים חזקה שאמר כהוגן:

42. של"ה מסכת תמיד הגה פרק נר מצוה

הגה"ה

(הנה, לכאורה יש להקשות על זה, הלא בשלשים יום הם יותר מתשעים תפילות, דהא יש בהן מוספין של שבתות ושל ראש חודש חשוון. סבירא ליה למהר"ם, מאחר דהירושלמי מסתם סתים דבריו, שמע מינה דסבירא ליה דסגי בשלשים יום אף לרבי אלעזר בן עזריה, דתנן בפרק תפילת השחר (ברכות ל א) דסבירא ליה דאין תפילת המוספים אלא בחבר עיר. ונמצא לדידיה, בשלשים יום אינם אלא תשעים תפילות, וקל להבין. אמנם עדיין יש להקשות על הראיה שהביא מהר"ם, דזה אינו אלא לדברי רבי מאיר, אבל רבי יהודה פליג שם (בבא קמא כד א), ואפסיקא הלכתא כרבי יהודה. ויש לומר דרבי יהודה לא פליג על רבי מאיר על הסברא שלו, רק מדרש הפסוקים מכריחנו, והוי כגזירת הכתוב, ועיין שם בסוגיא הפלפול שבין רבי יהודה לרבי מאיר).

43. רמב"ם הלכות נזקי ממון פרק ו

הלכה א

איזה הוא מועד כל שהעידו בו שלשה ימים, אבל אם נגח ביום אחד או נשך או רבץ או בעט או נגף אפילו מאה פעמים אין זה מועד, העידו בו שלשה כתי עדים ביום אחד, הרי זה ספק אם הועד או לא הועד. +/השגת הראב"ד/ העידו בו שלשה כתי עדים ביום אחד. א"א שנגח שלשה פעמים בשלשה ימים. +

44. ט"ז אורח חיים סימן קיד

(יג) ... אלא דק"ל במה שהביא הר"מ ראייה משור המועד דאמרינן ריחוק נגיחותיו חייב קירב נגיחותיו לכ"ש ה"נ כיון שאחר ל' יום אם הוא מסופק א"צ לחזור ק"ו צ"פ ביום א' הא הך ק"ו דנגיחות אל' בפרק כיצד הרגל דף כ"ד לר"מ דס"ל הכי אבל ר"י פליג שם וס"ל דשור המועד לא הוה אלא דוקא אחר ג' ימים ולא מהני ג"פ ביום אחד ויליף מזבה ולית ליה לר"י דדוקא בזבה הוה גזירת הכתוב אלא ילפינן מינה לשאר דוכתי וא"כ ה"נ בתפלה לענין הזכרה נימא כן ובהדיא פסקינן הלכת' שם כר"י ובטור הבי' דעת הר"פ דלא ס"ל הך דהר"מ ונתן ב"י בשם מהרי"א טעם לדבריו דשאני גבי שור שהוא לטבע רע שזוה השור כשעושה הנגיחה בקירוב מורה שטבעו כן משא"כ אלו עשה בהרחקה היה לנו לומר דרך מקרה הוא אבל כאן הדבר תלוי בהרגל הלשון ואינו מורגל כ"כ כשיעשה דבר א' בקירוב והרא"ש נטה לסברת הר"מ ונר' כדבריו שהרי הרגל הלשון אינו אלא מצד הטבע המורגל באדם והרי הוא כמו שור נגח עכ"ל ולפי מה שהקשתי לא ידענא לסמוך על סברת הר"מ בזה:

45. מגן אברהם סימן קיד

יג הרי הוא בחזקת. כדאמרינן בגמ' אם ריחוק נגיחותיו חייב קירב נגיחותיו לא כ"ש והר"פ דחה ראייתו וכו' (טור) וצ"ע דהיכי מיייתי ראייה מר"מ הא קי"ל כר"י דלא נעשה מועד עד שיגח ג"פ בג' ימים ולא ג"פ ביום א' [אח"כ ראיתי שהקשה זה בשל"ה] וכ"פ לקמן סי' תקע"ו ס"ב דדוקא ג' מתים בג' ימים אבל ג' מתים ביום א' אין זה דבר וזה דלא כר"מ כדאמרי' בגמ' וא"כ חזי' דאין זה ק"ו וי"ל דש"ה דאמרי' דבאותו יום תונבא הוא דנקט ליה וכן גבי דבר אמרי' אותו היום האויר משונה משא"כ הכא אם הורגל כשאומר' מפוזרין ק"ו ברצופי' וה"ק כיון דלר"מ אפי' בשור סובר ק"ו וכ"ש הכא ואע"ג דלא קי"ל כר"מ בשור בהא מיהו קי"ל כוותיה:

46. שו"ת דעת כהן (ענייני יורה דעה) סימן ח

... ונראה דאיכא תרי גוני חזקה: חדא, דממה שעשה ג"פ יש ראי' שהוא מוחזק לכך למפרע, שיש סי' שדבר זה הוא טבעו, ועוד שמאחר שעשה ג"פ נתחנך בכך והורגל בזה וקנה טבע זו. ונפ"מ, כשאנו תולין בסבה אחת, שגרמה כל אותן הג"פ, שאם נאמר שהחזקה באה מפני שהורגל עי"ז מה לי אם פעם א' גרמה סבה אחת, מ"מ כבר נתחנך בזה, אבל להביא ראי' מזה על טבעו של האדם א"א, די"ל דוקא סבה זו גרמה. ולפ"ז נאמר, דפלוגתא דר"מ ור"י, אם קירב נגיחותיו עדיף או ריחוק עדיף, תלוי בזה, דר"מ ס"ל דעיקר ההעדאה הוא ע"י מה שבג"פ נתחנך להעדאה, וא"כ בקירוב החנוך פועל יותר, ור"י ס"ל דעיקר ההעדאה תלוי במה שע"י ג"פ מוכח שטבעו כך, וא"כ ע"י קירוב י"ל דסבה אחת גרמה יותר מע"י ריחוק.

ועפ"ז ניהא מה שהקשו המג"א והט"ז סי' קי"ד סקי"ג, ע"ד הר"מ בהגה"מ, בענין הזכרת משיב הרוח דיליף מקירב נגיחותיו, והקשו דהרי קי"ל כר"י דקירב גרע, ולפ"ד י"ל דבאמת מצינו דסירוגין עדיפא, כה"ג דמי שאחזו, אלא דר"י ס"ל דתלוי בגילוי טבע ור"מ ס"ל דתלוי בהרגל, וא"כ בענין משיב הרוח, דודאי תלוי בהרגל, לכ"ע קירב עדיף.

47. תלמוד בבלי מסכת יבמות דף סד עמוד ב

א"ל רב יוסף בריה דרבא לרבא, בעי מיניה מרב יוסף: הלכה כרבי? ואמר לי: אין; הלכה כרבן שמעון בן גמליאל? ואמר לי: אין, אחוכי אחיך בי! א"ל: לא, סתמי היא, ופשיט לך: נישואין ומלקיות - כרבי, וסתות ושור המועד - כרבן שמעון בן גמליאל.

48. רש"י מסכת יבמות דף סד עמוד ב

ה"ג בעי מיניה מרב יוסף הלכה כרבי ואמר לי אין הלכה כרשב"ג ואמר לי אין אחוכי אחיך בי - שאלתי מרב יוסף אם הלכה כרבי ואמר לי הלכה ופעם אחרת שאלתיו אם הלכה כרשב"ג ואמר לי הלכה וכמדומה אני ששחק בי. ה"ג אמר ליה סתמי הוא ופשיט לך - לא שיחק בך סתמות של משנה הן יש שסתמה כרבן שמעון בן גמליאל ויש שסתמה כרבי דאיכא מילתא דמחזקין לה בתרי זימני ואיכא מילתא דבעינן תלתא זימני ומשום הכי פשט לך כמר וכמר כסתומים.

49. תוספות מסכת יבמות דף סד עמוד ב

בעי מיניה מרב יוסף - אר"י דנראה ששאלו הלכה כרבי או כרשב"ג והשיבו דהלכה כשניהם.

50. נימוקי יוסף מסכת יבמות דף כ עמוד א - עמוד ב

אי זהו שור וכו'. שמשלם נזק שלם. וטעמא דמילתא דפסקינן בנשואין ומלקיות כרבי ובוסתות ושור המועד כרשב"ג משום דהא מילתא דספיקא היא אי הויה חזקה בתרי זמני או לא הילכך גבי נשואין דסכנתא אזלי' לחומרא וה"ה למילה מהאי טעמא ובמלקיות דאע"ג דספק נפשות להקל מחמרין הכא מפני יסור הרשעים לבער עושי רשעה מחייבי כריתות אבל וסתות דרבנן נינהו אזלי' לקולא וכן גבי שור המועד שאין מוציאין ממון מחזקתו אלא בדבר ברור ולפיכך אזלינן לקולא:

51. רשימות שיעורים (רי"ד סולובייצ'יק) מסכת בבא קמא דף ב עמוד ב

תוס' ד"ה ומילתא אגב אורחיה קמ"ל. - ... הבחנתם מתבאר ע"פ המובא במס' יבמות (דף סד ב) דהלכה כרבי דבתרי זימנא הוי חזקה לענין נישואין (לענין קטלנית) ומלקיות (לענין כיפה) ואילו בוסתות ושור המועד צריכים ג' פעמים, ובתוס' שם (דף סה א ד"ה ושור המועד) כתבו שאפילו רבי עצמו מודה דשור המועד צריך ג' פעמים וכדכתיב בקרא. ונראה שישנן שתי הלכות בחזקות: א) הלכה של בירור; וב) הלכה של חלות שם. רבי סובר שבתרי זימני הוקבע הבירור, אבל חלות השם אינה חלה אלא עם ג' פעמים. משום כך בתרי זימני הוי חזקה לקטלנית ולכיפה - לנשואין ולמלקות - שכן דינים אלו תלויים בבירור בלבד. מאידך דיני ווסתות ושור המועד בנוסף לחזקת בירור טעונים הם חלות שם. וכדי שתחול חלות השם דווסת או חלות השם דמועד בשור צריכים ג' פעמים משום גזיה"כ בפרשיות התורה דשור המועד ודווסתות. בהתאם לכך יוצא שבהעדאת שור המועד מתהווים שני ענינים: א) בירור שטבע השור להיות נגחן; ב) חלות שם מועד חלה בשור עפ"י גזיה"כ.

52. רשימות שיעורים (רי"ד סולובייצ'יק) מסכת בבא קמא דף יח עמוד ב

יש העדאה לצרורות כו'. - ... ונראה ליישב את קושיתו עפ"י מ שכתב ביארנו בשיעורים 5) שמצויות שתי הלכות במועד: א) ע"י שנגח ג' פעמים הוברר שטבע השור והרגלו לנגח; ב) ג' פעמים נגיחה קובעת שם מועד בחפצא של המזיק ומהווה מחייב בפני עצמו של נזק שלם. ישנן כמה ראיות לשתי ההלכות האלו. הראייה הראשונה מדאיתא במס' יבמות (סד ב) וז"ל נישואין ומלקיות כרבי וסתות ושור המועד כרשב"ג עכ"ל כלומר שאפילו אליבא דרבי שבשתי פעמים נקבעת חזקה אך לגבי שור המועד מודה שכדי שיתחייב נ"ש צריכים ג' פעמים (עיי"ש בתוס' ד"ה ושור המועד דף סה א). ביאור הדבר שרבי סובר שבשתי פעמים הוברר שטבע השור לנגוח ועכ"ז אחרי שתי נגיחות אכתי לא חלה חלות שם מועד בחפצא של השור, ולשם כך הצריכה התורה דוקא שלש נגיחות.

53. שולחן ערוך הרב אורח חיים סימן קיד

סעיף יא

אם ביום הראשון של פסח אומר ברכת אתה גבור עד מוריד הטל ועד בכלל או במדינות אלו עד מכלכל חיים ועד בכלל בלא מוריד הגשם צ' פעמים הרי נתרגל לשונו לומר רב להושיע מוריד הטל או רב להושיע מכלכל חיים כאלו אמר כן ל' יום שבל' יום מימות החול ג"כ אינו אומר אלא צ' פעמים ג' פעמים בכל יום ואם הורגל כשאומר מפוזרין ק"ו ברצופין לפיכך אם אח"כ אינו זוכר אם הזכיר הגשם חזקה שלא הזכירו וא"צ לחזור וכן אם בשמיני עצרת אומר צ' פעמים אתה גבור עד ומוריד הגשם ועד בכלל ואח"כ נסתפק אם הזכיר הגשם חזקה שהזכירו (ויש חולקין על זה וטוב לחוש לדבריהם לכתחלה שלא לעשות כן לסמוך על זה אבל אם עשה כן ואח"כ נסתפק אם הזכירו אין צריך לחזור כי כן עיקר):

54. ביאור הלכה סימן קיד

אם ביום ראשון ש"פ וכו' צ' פעמים וכו' - עיין בביאור הגר"א שחולק ומסכים לשיטת רבינו פריץ המובא בטור דלא ס"ל כן וגם בט"ז מפקפק בפסק זה ושארי כל האחרונים רובם וכמעט כולם העתיקו את דברי השו"ע להלכה: